Oppsummering fra Kontaktgruppemøtet 6/11-26

Møtet ble avholdt hos OsloMet

Til stede: Ann Christin Jordbakke (Vestfold fylkeskommune), Johanne Meyer (Buskerud fylkeskommune), Martine Matre Bonarjee og Rune Bakkevoll (Akershus fylkeskommune), Hege Taarud (Universitetet i Innlandet), Dag Aanensen (Drammen kommune), Dag Vågsnes (Lillehammer kommune), Johannes Rindal (Telemark fylkeskommune), Turid Wulff Knutsen (Innlandet fylkeskommune), Berit Berg-Tjørhom (OsloMet), Line Osmo (Ringsaker kommune), Magnhild Svarstad Bruun (Østfold fylkeskommune), Jonas Vårum Olafsen (Lillestrøm kommune) og Martin Hafsahl (Asker kommune).

Fra sekretariatet: Gunnar Selvik (referent), Randi Johanne Hoseth og Joakim Berg.

1. Velkommen og siste nytt om EU/EØS

Gunnar innledet med å takke OsloMet for at vi nok en gang får ha møtet i deres meget praktiske og sentrale lokaler.

Deretter gav han noen EU-/EØS-betraktninger som følger:

<u>Mellomvalg:</u>

Brussel-boblen sitt mellomvalg har nok kommet i skyggen av mellomvalget på et annet kontinent, og i motsetning til det andre mellomvalget så er det ennå ikke ferdig her hos oss: ved årsskiftet er EUs institusjoner halvveis i sin 5 årsperiode, og Europaparlamentets (EP) president Roberta Metsola (EPP), skulle i teorien gått av og overlatt presidentskapet til sin «partner» S&D (sosialdemokratene). Det er videre verdt å merke seg at EU dette året er styrt av to små og et lite medlemsland, hvorav ingen av dem er medlem av NATO.

Metsola ønsker imidlertid å fortsette, og får kanskje støtte fra Sosialdemokratene, hvis hun lover å slutte å samarbeide med Ytre Høyre, noe som EPP har gjort i flere enkeltsaker allerede. Dette virker som en uviktig sak, men har stor betydning for hvordan EP vil fungere i samarbeidet med Ministerrådet og Europakommisjonen i de neste 2,5 årene, og vil virke førende for MFF-diskusjonen (hvis/når den fortsetter), og for ny lovgivning.

Det andre mellomvalget er omsider over. Spørsmålet er nå om en «lame duck» også blir en «angry duck» – og da særlig i utenrikspolitikken – og om Veto-retten vil nå nye høyder. Som Norges NATO-ambassadør sa da BFK var på besøk der for noen uker siden, så gjelder det å «keep calm and carry on» (britisk uttrykk fra et annet dramatisk år som, nemlig 1939).

EØS-avtalens plikter og rettigheter:

EØS-avtalen er som dere vet grunnen til at vi er i Brussel, og særlig den avtalens blankofullmakt for deltakelse i EU-programmer er viktig – dette er jo en vinn-vinn-situasjon for oss som region ved at programmene i neste periode blir færre (mindre mulighet for kirsebærplukking), men også større (mere muligheter for å hente ut midler), så lenge den som betaler (norske staten) ikke kutter tilsvarende på nasjonale midler.

Imidlertid så er det også viktig for oss som fullverdig deltaker i deler av EUs indre marked at også rammevilkårene for oss er de samme som for regioner i EU. Dette er dessverre ikke helt tilfellet i dag, og blir egentlig verre for hver måned som går. Det jeg tenker på er selvfølgelig Etterslepet på nesten 600 rettsakter, som EU venter med økende utålmodighet på at vi skal ta inn.

Dette er, i motsetning til EU-programmene, ikke basert på frivillighet fra vår side, men kald, forpliktende jus. Man får dog ikke det inntrykket når vi nå er på andre året i en stortingsperiode hvor de som leder landet har sagt at 5 rettsakter innen energi ikke skal tas inn, noe som er et in flagrante brudd på EØS-avtalen. Det uheldige her er at norsk næringsliv da vil måtte forholde seg til et annet regelverk enn konkurrentene i EU, noe som gjør at poenget med et indre marked blir uthulet. Det var da ekstra interessant å være til stede på et Bxl-seminar forleden uke hvor FD-statssekretær Marthe Gerhardsen, understreket viktigheten av Europas harmoniserte energimarked som forutsetning for sikkerhet/beredskap.

Norge skal nå styrke/fornye EØS-arbeidet:

Tidligere innsats: flytte oppstarten av arbeidet med regelverk fra når vedtatt i EU, til når foreslås av Kommisjonen.
Tydeligere prioriteringer: bruke mest tid på de sakene som er viktigst for Norge.
Bedre og mer effektivt EØS-arbeid i forvaltningen: bruke ressursene mer effektivt og avbyråkratisere EØS-arbeidet.
Økt bruk av digitale verktøy: effektivisere og modernisere EØS-arbeidet gjennom bedre digitale løsninger og økt og mer aktiv bruk av KI.
Tettere oppfølging av eksisterende EØS-etterslep: ta grep for å få ned gammelt etterslep.

Dette virker vel og bra, men Hovedproblemet med Etterslepet er ikke antallet rettsakter, men hvilke rettsakter – når 5+3 energidirektiver fra 2012 ennå ikke er tatt inn fordi vi/Island ikke liker dem, og det gjør energiindremarkedet ikke-harmonisert, eller at Island har trenert GMO-direktiver siden 2003 fordi de ønsker å fortsette å importere bl a amerikansk cornflakes, så hjelper det ikke med økt bruk av KI eller fast track, som den nye planen indikerer.

EØS-avtalen får stadig nye utfordringer:

For et år siden var det ferrolegeringer, hvor EØS-avtalen ikke kunne hindre at vi ble inkludert i innføring av straffetoll for dette produktet (EØS-avtalen omhandler som kjent ikke handelspolitikk/toll, så juridisk så har nok EU sitt på det tørre).

Nå kan det neste bli kinesiske biler: hvis vi skal få være med på det viktige EU-initiativet Industrial Accelerator Act (målet med loven er å styrke konkurranseevnen til europeisk industri, øke industriens motstandskraft mot globalt press og fremskynde det grønne skiftet), så krever Frankrike/Tyskland (og da kan det fort bli slik) at også Norge må innføre straffetoll på kinesiske biler (slik de selv har gjort lenge).

Dette er nok et eksempel på lovgivning som dekker mer enn EØS-avtalen, og hvor handelspolitikken til EU kan bli påtvunget oss. Jeg hørte for øvrig nylig at UK, som har fått det samme signalet, nå kan bli truet med straffetoll fra Kina hvis de gjør som EU sier. Dette lover jo ikke godt for f eks norsk (lakse-)eksport til Kina. Foreløpig er det bare å vente og se som gjelder

EØS får også nå indirekte litt strukturelt press – ved Kommisjonspresidenten sin uttalelse om Canada i sin SOTEU-tale i september. Ingen vet hva assosiert medlem av EU er, og i sin tid ble dette forsøkt lansert ift Ukraina – hvor Ukraina avviste dette som et B-medlemskap (nå har for øvrig Tyskland nylig gjentatt dette synspunktet ift Ukraina). For oss som EØS-land blir det ekstra viktig fremover å hegne om denne avtalens status for Norge som EUs «nærmeste venn» – men det betyr ikke at alt utenfor EØS gjør oss til det – bare se på UK ift sikkerhetspolitikk og Canada ift Arktis.

<u>EU-toppmøter (og andre):</u>

For noen uker siden var det nok et EU-toppmøte, og for kort tid siden ble dette ansett som «crunch time» for å oppnå enighet om EUs langtidsbudsjett - MFF 28-34. Slik gikk det ikke – toppmøtet manifesterte at Europa (og Verden) sliter tungt for tiden – med tollkriger og virkelige kriger som gjør energiprisene igjen uhåndterbare og med inkompetanse som når nye høyder over Atlanteren.

MFF-avgjørelsen ble dermed nok en gang utsatt– og nå er det Rådspresident Costa som har tatt over fra irenes «No-go-box» - kanskje noe skjer innen jul hvis såkalt bruk av egnemidler oppnås enighet om (overnasjonale skatter)?

At det synes å være mindre vilje og entusiasme for å hjelpe Ukraina økonomisk er jo også et resultat av alt dette (selv om EU på sin side (og da vel også Norge), på nevnte toppmøte faktisk ble enige om den mest omfattende sanksjonspakken mot Russland (nr 22) – noen dager før «vår såkalte viktigste allierte» gjorde det motsatte (diesel-avtale/suspensjon av US-sanksjonspakke vs RU (Graham-act).

Norge fikk som kjent nylig oppdraget med å fasilitere et møte mellom UKR/US – noe som lett blir nok et blindspor hvor krigen ufortrødent fortsetter, og hybridkrigen fra over Atlanteren mot Ukraina foregår parallelt. At Stubb og Støre også ringte Putin fordi EU ikke gjør det (med gode grunner), gjør vel neppe saken bedre.

Konklusjonene mine om situasjonen i EU/EØS:

- Det er paradoksalt at når Europa trenger mer samhold og harmonisering (bare les Letta/Draghi/Niinistø), så gir nasjonalistvindene som sammenfaller med viktige nasjonale valg i både 26 og 27 grunn til å tro at mindre harmonisering vil komme – noe som da vil kunne medføre ytterligere tap av konkurransekraft for Europa, og da enda mer sosial uro.
- Det andre mellomvalget kan medføre endringer også for Europa ved at den nye kongressen i større grad kan kontrollere personen som har gjort forholdet mellom de to kontinentene historisk dårlig.
- Vi har EØS-avtalen, og vi skal være takknemlige for det – men samtidig så må vi ta inn over oss at avtalen trenger å realitetsorientere seg - og da er det bra at Regjeringen tar grep, men disse grepene endrer ikke det faktum at avtalen (som er fastlåst i EU-1994) sliter med å holde like godt tritt med endringene som vi ser for tiden. Og EØS kan ikke løse alt annet som avtalen ikke dekker, og som andre land konkurrerer med EU om oppmerksomheten på.
- EUs langtidsbudsjettdiskusjoner vil muligens komme til en konklusjon før året er omme – og vi som region vil dra nytte av forventede økte budsjetter for EU-programmer (kanskje på bekostning av strukturfondene/landbruk, som vi uansett ikke deltar i).

Dette var slutten på min overordnede oversikt, og nå gir jeg ordet til mine gode kollegaer Randi og Joakim, som vil komme med siste nytt innen sine (og Ingvilds) fagområder.

2. Oppdatering fra Sekretariatets fagområder

Joakim og Randi gav i sine presentasjoner siste nytt og prosjektmuligheter innen utdanning-, forskning-, kultur- og de grønne-områdene (på vegne av seg selv og sin sekretariats kollega Ingvild). Disse presentasjonene ble etterfulgt av spørsmål fra og diskusjon i Kontaktgruppen. Presentasjonene er vedlagt.

3. Innspill til styresaker

Gunnar gikk gjennom agendaen for neste styremøte, med særlig vekt på følgende agendapunkter:

- Sak 32/26: Økonomisk status pr 30.09.2026 (ingen kommentarer)
- Sak 33/26: Estimert budsjett 2027 (ingen kommentarer)
- Sak 34/26: Oppdatering aktiviteter høsten 2026 (kontaktgruppen setter stor pris på at ORE organiserer tematiske webinarer for medlemmene)

- Sak 35/26: Gjennomgang av strategien til Osloregionens Europakontor (Kontaktgruppen mener det er viktig at styret er godt kjent med selskapets strategi både pga det lovpålagte, overordnede ansvaret for forvaltningen/retningen til ORE, men også for å unngå at styret kun er et formelt kontrollorgan i stedet for en aktiv bidragsyter til selskapets verdiskaping).

4. Orienteringer fra medlemmene

Asker kommune (Martin): Er med på to HEU-søknader (med frist i forrige uke) og en med frist neste uke. Deltar i EIC-partnerskapssøknader (trukket seg fra en). Tre pågående prosjekter, og er dessuten aktiv i Erasmus+.

Innlandet fylkeskommune (Turid): IFK enstemmig vedtatt å forbli i ORE (positivt). Prosessen har vært en god øvelse i hvordan bruke kontoret. Har etablert ekstramidler for støtteordning for innovasjonsaktører – kapasitetsbygging på kr 750000/klynge. Fått god respons (8 søknader - vil muligens finansiere 4-6 av disse).

Lillehammer kommune (Dag): Positive til at IFK forblir i ORE (Lillehammer har støttet dette under prosessen). Har nylig vært med på 5 EU-finansieringssøknader, 4 avslag, men 1 er i finaleheatet (URBACT).

OsloMet (Berit): Har sendt mange EU-søknader – spent på resultatet (får støtte fra Forskningsrådet kun for søknader over terskelverdi). Hadde 3 søknader klare i E+ på kapasitetsbygging for høyere utdanning, men fått beskjed om å kun sende to.

Østfold fylkeskommune (Magnhild): Opptatt av problematikk rundt datasentre – studietur til Finland for å se på en bærekraftig etablering av et slikt. Sendt en god del EU-søknader – og fått en del avslag. Bruker mye tid på RIV-prosjektet, som er i full sving. Ønsker at det skal holdes et Regionor-seminar i Brussel ifm. den årlige by- og regionsuken til neste år.

Lillestrøm kommune (Jonas): Jobber med nytt innovasjonsdistrikt, Node 60, som også skal være en plattform for prosjektsamarbeid (har allerede deltatt på møter ulike steder i Europa). Forskningsmiljøet på Kjeller er f.eks. en viktig del av dette (det var der den første bruken av internett utenfor USA i sin tid skjedde).

Ringsaker kommune (Line): Erasmus+ er hovedsatsningen til kommunen i forhold til internasjonalt arbeid (bl.a. et mobilitets- og utviklingsprosjekt med en finsk region). Er også med på en Sintef-søknad (HEU-NEB) – hvor bygging av ny ungdomsskole inngår.

Vestfold fylkeskommune (Ann Christin): Fått tilslag på Erasmus+-prosjekt innen KI (governance/metodikk i utdanningssektoren, hvor Frankrike er lead). Viderefører Grønn Jyllandskorridor med partnere fra bl.a. TFK/Agder og danske regioner. Søker på småskalaprosjekt Interreg ØKS om grensekryssende transport, sikkerhet/beredskap og kunnskapsutvikling/møteplass (deler gjerne mer info om dette til de som er interesserte).

Lokalt initiativ fra frivillighet, kompetansemiljø og akademia: arrangerte i september en problemløserdag for Viksfjorden (Oslofjorden) hvor folkevalgte fra kommuner og fylke deltok for å finne konkrete praktiske tiltak og løsninger for å redde Oslofjorden.

Planen er å knytte seg til European Living Labs gjennom Klimapartner og finne aktuelle utlysninger. Fylkeskommunen bidrar som veileder og døråpner og ønsker å koble på ORE – fokus på innovativ teknologi for vannrensning/biodiversitet. Besøk av fagdelegasjon fra Kaunas, Litauen (bilateral avtale) i september - gjensidig deling av kunnskap om voksenopplæring og integrering. Vil om kort tid få på plass et handlingsprogram for internasjonalt arbeid. Har invitasjon fra USN om et regionalt EU-nettverk sammen med Telemark og Buskerud (vil da også markedsføre USN-medlemskap i ORE). Ellers interessert i andres erfaringer med beredskap på mottak av flyktningestrømmer, og støtteapparat/ivaretakelse av arbeidsinnvandrere m/familie for å sikre langsiktighet av tilskudd på arbeidskraft til regionen.

Drammen kommune (Dag): Kommunen er vertskap ifm. at Drammen er E+-akkreditert (10 elever pluss lærere besøker Drammen, med tema «wellbeing at school», fasilitert av Astrid Kristiansen, BFK). Jobber med å revidere/forankre internasjonal strategi internt. Holder på å ansette ny kommunedirektør (som forhåpentligvis også vil være internasjonalt orientert). Nylig møte med USN ifm. E+-seminar i Bergen.

Buskerud fylkeskommune (Johanne): 2 søknader HEU innen samferdsel, KI og autonom tungtransport (viktig å å få inkludert en Gender Equality Plan – GEP). Fylkesutvalget nylig på besøk til Brussel organisert av ORE (godt fornøyde, og er allerede omtalt i mange fora). Har ellers stort trykk på E+-søknader.

Telemark fylkeskommune (Johannes): Har laget en strategisk samarbeidsavtale med USN. Har for øvrig innkjøpsstopp i fylkeskommunen ut året. Har videre vært i Kina ifm. samarbeidsavtale innen næringsliv, kultur og utdanning. Søkt på to Interreg ØKS-prosjekter og EØS-midler ifm. Romania og Slovakia. Holder på å søke om egen E+-akkreditering. Jobber med å få på plass en ny internasjonal strategi ut på nyåret, og å få denne best mulig forankret. Har også etablert et Internasjonalt politisk forum, hvor planen er å invitere ORE til neste år.
Vurdere videre å søke om finansiering fra EUs beredskapsprogram ifm etableringen av et ombyggings/tilpasningssenter for brannfly på Notodden flyplass. Ifm. Fensfeltet så skal staten lage en reguleringsplan, og 15 millioner er lagt inn i statsbudsjettet for forskning (USN).

Universitetet i Innlandet (Hege): Sender jevnlig EU-søknader – vanskeligere å få større prosjekter. Jobber med å få på plass en ny strategi til neste år, hvor internasjonalt arbeid inngår. Aktiv i DemoS4EU-nettverket, med webinarer og seminarer innen klynge 2 HEU (kan gjerne deles med dere andre). Har løpende kontakt med ORE angående bruk av lokaler i Brussel ifm prosjektkonferanser. EMERGE-universitetsalliansen tar mye tid (seminar på Lillehammer i oktober og i Hellas i desember). Nettverket har også lyst ut såkornmidler.

Akershus fylkeskommune (Martine og Rune): Godt fornøyde med OREs organisering av studiebesøk fra fylkesdirektørene til Brussel nylig. Fått ny fylkesdirektør på fylkesleders kontor (har nå en midlertidig til mai neste år). Skal ha formannskapet i STRING-nettverket til neste år. Ønsker at Valgkomiteen inviteres på første styremøte i ORE til neste år (her ble flere innspill gitt fra Kontaktgruppen, bl.a. at innmelding av styrekandidater alltid bør inneholde en fra hvert kjønn for å sikre balanse, og hvordan det nomineres styrekandidater internt hos medlemmene kan avklares slik at prosesser og forankring er tilnærmet lik).

5. Eventuelt

Intet ble diskutert under dette punktet.